

مقدمه تاریخی

۲۶ مرداد ۱۳۹۵ ساعت ۸:۵۸

براساس ماده ۵ پیمان بغداد ورود به این پیمان برای کشورهای ذینفع در منطقه آزاد گذارده شده است. به همین دلیل انگلستان در دهم فروردین ۱۳۳۴، پاکستان در اول مهر ۱۳۳۴ و ایران در ۱۹ مهر همان سال وارد پیمان بغداد شدند.

«سنتو» نام اختصاری «سازمان پیمان مرکزی» است. این تشکل حلقه تکمیلی پیمانی بود که ۴ سال پیش از آن در بغداد به امضا رسید و به «پیمان بغداد» مشهور شد.

پیمان بغداد نیز معاهده‌ای بود که در پنجم اسفند ۱۳۳۳ میان وزیران امور خارجه دو کشور عراق و ترکیه تحت عنوان «پیمان همکاری‌های متقابل» در بغداد به امضا رسید. این پیمان که ماهیت دفاعی و امنیتی داشت، مانند پیمان «سیتو» منعقد شده میان ۸ کشور آسیای جنوب شرقی (۱۳۳۳) و پیمان پاسیفیک منعقد شده میان سه کشور آمریکا، استرالیا و ونزوئلا (۱۳۳۰) حلقه دیگری از یک رشته پیمانهای امنیتی و سیاسی بود که آمریکایی‌ها پس از شکست در جنگ ویتنام در کشورهای آسیایی به صورت اتحادیه‌های منطقه‌ای ایجاد کردند تا متضمن منافعشان باشد.

پیمان بغداد یک مقدمه، هشت ماده و دوصمیمه داشت. هدف پیمان «تضمین دفاع و امنیت منطقه خاورمیانه» اعلام شده بود. همچنین در مقدمه آن بااستناد به ماده ۵۱ منشور سازمان ملل متحد تصریح شده بود که طرفین متعاهدین به منظور حفظ امنیت خود و برای تأمین خوشبختی و رفاه اجتماعی ملت‌های خویش با یکدیگر همکاری خواهند کرد.

براساس ماده ۵ پیمان بغداد ورود به این پیمان برای کشورهای ذینفع در منطقه آزاد گذارده شده است. به همین دلیل انگلستان در دهم فروردین ۱۳۳۴، پاکستان در اول مهر ۱۳۳۴ و ایران در ۱۹ مهر همان سال وارد پیمان بغداد شدند. اما آمریکا که خود بانی تشکیل این سازمان بود، از ورود به این پیمان خودداری کرد. شکل‌گیری این پیمان از ابتکارات دولت آمریکا، به ویژه «جان فوستر دالس» وزیر خارجه آن کشور بود که می‌خواست یک سازمان دفاعی قوی در خاورمیانه به وجود آورد تا از گسترش نفوذ شوروی در این منطقه جلوگیری کند و سنگرهای دفاعی غرب را تکمیل نماید. اما دولت آمریکا ترجیح داد که خود عضویت این پیمان را نپذیرد تا موجبات تحریک دولت شوروی را فراهم نکند و دوستی اعراب خاورمیانه را نیز از دست ندهد. از این رو آمریکا تا پایان عمر سنتو عضویت در این پیمان را نپذیرفت ولی بامعاهدات نظامی دوجانبه با هر سه کشور ایران، ترکیه و پاکستان عملاً نفوذ خود را در این سازمان حفظ کرد.

تفاوت پیمان بغداد با پیمان سعدآباد که در ۱۳۱۶ ش. میان ایران، ترکیه و افغانستان به امضا رسید در این بود که در آن پیمان این سه کشور متعهد شده بودند به خاک یکدیگر تعرض نکنند ولی در پیمان بغداد، همکاری‌های متقابل نظامی پیش‌بینی شده بود.

پیمان بغداد متعاقب کودتای عبدالکریم قاسم در عراق - ۲۳ تیر ۱۳۳۷ - ضربه اساسی دید. قاسم که یک نظامی چپگرا بود به این پیمان روی خوش نشان نداد، در نتیجه مرکزیت پیمان به آنکارا انتقال یافت و از این پس این پیمان بانام «سنتو» به کار خود ادامه داد.

علت اطلاق «سنتو» به این سازمان، آن بود که این تشکل میان قلمرو پیمان «سیتو» در شرق و قلمرو پیمان «ناتو» در غرب قرار گرفته بود. سنتو که در وسط مرکز این دوپیمان قرار داشته از یکسو باعضویت ترکیه به ناتو پیوند داشت و از سوی دیگر با عضویت پاکستان با «سیتو» مرتبط بود.

پاکستان در ۱۳۵۰ ش. با انتقاد از عدم حمایت سنتو از مواضع اسلام‌آباد در برابر تعرضات هند، از آن جدا شد و ایران نیز متعاقب پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۰ اسفند ۱۳۵۷ خروج خود را از این سازمان اعلام کرد. باخروج ایران از سنتو، این مجموعه که تأمین کننده منافع امریکا در بُعد سیاسی و امنیتی در منطقه بود فروپاشید.

دفتر حاضر در بر گیرنده مجموعه ای از مقالات نویسندگان مختلف است که از منابع گوناگون گردآوری شده است .

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۱۰۹۳/مقدمه-تاریخی>